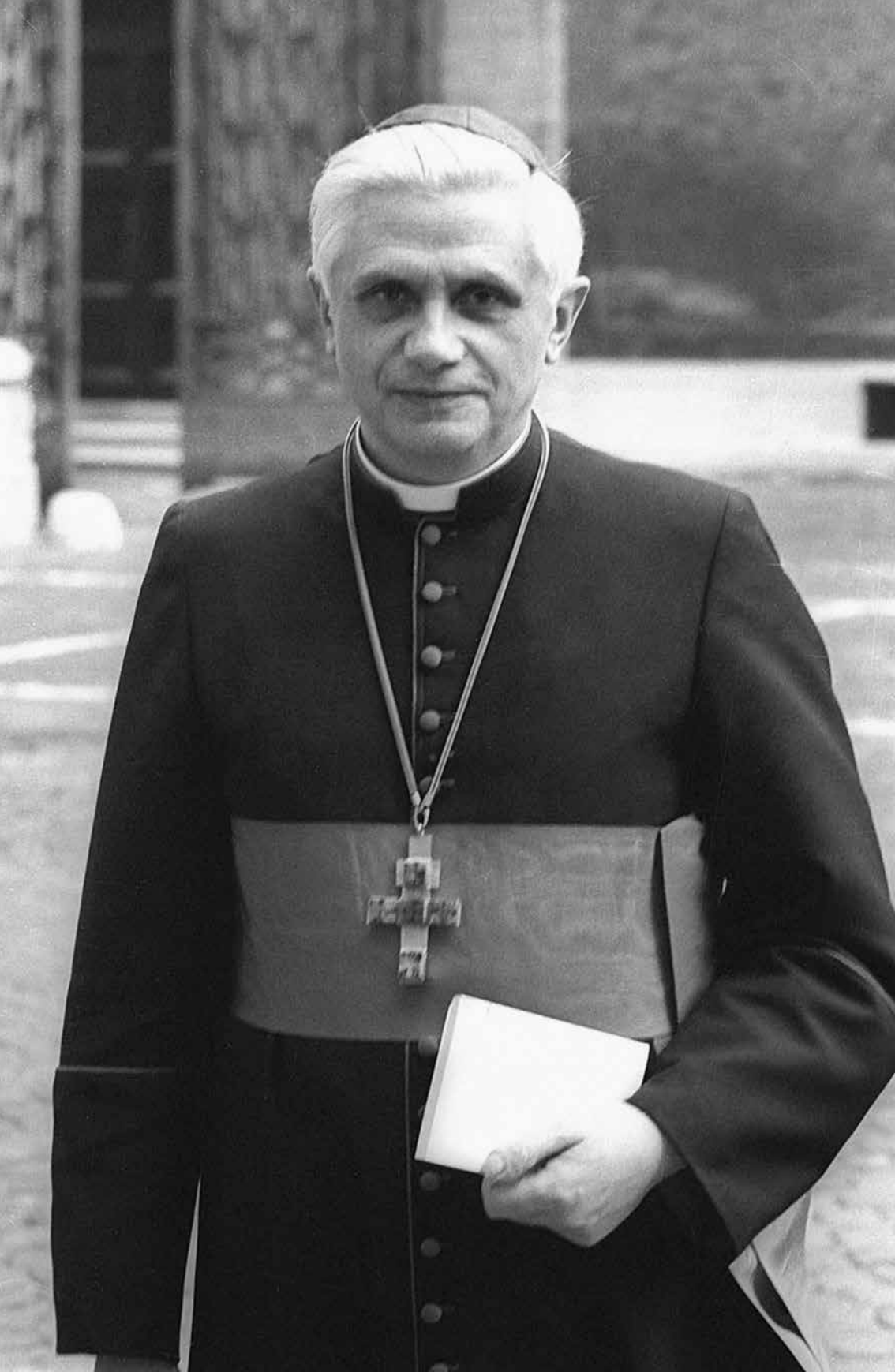

PETER SEEWALD
BENEDIKT XVI.
ŽIVOT

PETER SEEWALD

BENEDIKT XVI.

ŽIVOT

SPOLOK SVÄTÉHO VOJTECHA, TRNAVA 2023

© 2020 Droemer Verlag. Ein Imprint der Verlagsgruppe
Droemer Knauer GmbH & Co. KG, München
Slovak edition © Spolok svätého Vojtecha
– Vojtech, spol. s r. o., Trnava 2023
ISBN 978-80-8161-469-9

OBSAH

Predhovor / 9

I. DETSTVO / 15

Biela sobota / 15 – Prekážka / 21 – Krajina snov / 30 – 1933, „Svätý rok“ / 40 – „Nemeckí kresťania“ / 47 – Mit brennender Sorge / 56 – Ticho pred búrkou / 69 – Seminár / 80 – Vojna / 95 – Odpor / 105 – Koniec / 119

II. PREMIANT / 133

Hodina nula / 133 – Vrch učencov / 144 – Vina a trest / 155 – Obrat v myslení / 162 – Hra so sklenými perlami / 176 – Augustín / 187 – Búrka a vzdor / 200 – Kľúčový text / 220 – Vyššie svätenia / 235 – Kaplán / 245 – Skúška / 258 – Na dne priepasti / 271 – Noví pohania a Cirkev / 286

III. KONCIL / 299

Zrodila sa hviezda / 299 – Kontakty / 311 – Koncil / 322 – Boj sa začína / 332 – Prednáška v Janove / 343 – Sivá eminencia / 355 – Svet na okraji priepasti / 366 – Sedem dní, ktoré navždy zmenili Katolícku cirkev / 375 – Nemecká vlna / 389 – Prameň sily / 404 – V škole Ducha Svätého / 416 – Dedičstvo / 427

IV. UČITEĽ / 443

Tübingen / 443 – Hlboké zdesenie / 452 – Rok 1968 a legenda o obrátení / 461 – Katolícka kríza / 473 – Nový začiatok / 484 – Napätia / 492 – Vízia o budúcej Cirkvi / 501 – Reconquista / 512 – Učenie o večnom živote / 522 – Úrad / 535 – Rok troch pápežov / 546 – Prípád Küng / 556 – Mníchovský odkaz / 567

V. RÍM / 581

Prefekt / 581 – Ratzingerov report / 592 – Boj o teológiu oslobodenia / 607 – Tímová práca / 618 – Kolaps / 629 – Dlhé utrpenie Karola Wojtyły / 644 – Milénium / 658 – Agónia / 672 – Konkláve / 690 – Habemus papam / 704

VI. PONTIFEX / 721

Prvý pápež tretieho tisícročia / 721 – V čižmách rybára / 735 – Horúčka Benedetto / 750 – Prednáška v Regensburgu / 764 – Deus caritas est / 780 – Soľ zeme, svetlo sveta / 792 – Zlom / 808 – Kondómová kríza / 835 – Škandál zneužívania / 851 – Pastier / 871 – Ekológia človeka / 883 – Odpútanie od sveta / 894 – Zrada / 908 – Odstúpenie / 927 – Začiatok novej éry / 943 – Emeritný pápež / 974 – Posledné otázky Benediktovi XVI. / 988

PRÍLOHA / 996

Poznámky / 996 – Menný register / 1040

Predhovor

Keď som mal prvé stretnutie s Josephom Ratzingerom, bol vlhký a studený deň v novembri 1992. Mal som pripraviť portrét pre magazín denníka *Süddeutsche Zeitung* a bol som prekvapený, s akou otvorenosťou Veľký inkvizítor pristupoval k svojmu návštevníkovi.

V priebehu nasledujúcich rokov som kardinálovi, pápežovi, emeritnému pápežovi položil hádam dvetisíc otázok, možno aj viac. Pri tej poslednej zaváhal. Ako povedal, jej zodpovedanie by „nevyhnutne predstavovalo zasahovanie do pôsobenia terajšieho pápeža. Všetkému, čo by išlo týmto smerom, som sa musel a chcel vyhnúť“.

Nie, emeritný pápež Benedikt XVI. sa nikdy nestal tieňovým či vedľajším pápežom alebo protipápežom. Naopak, dôsledne myslel na to, aby svojmu nástupcovi nikde neskrížil cestu. Mimochodom, nikdy nezložil sľub mlčanlivosti. Jeho posledné slová ako úradujúceho pontifika v Castel Gandolfe zdôrazňujú: „Od 20. hodiny už nie som pápežom, nie som viac najvyšším pastierom Katolíckej cirkvi. Ale naďalej by som chcel svojím srdcom, svojou láskou, svojou modlitbou, svojím myslením, zo všetkých svojich duševných síl pracovať pre spoločné dobro, pre dobro Cirkvi a ľudstva.“

Aká zvláštna cesta – chlapec z bavorskej dediny na kraji Álp sa stal hlavou najstaršej, najväčšej a najtajomnejšej inštitúcie sveta,

Katolíckej cirkvi s 1,3 miliardy členov! Až po 500 rokoch obsadil Petrov stolec opäť Nemeč, teológ, ktorého cirkevné i vedecké dielo bolo už veľké a významné. Joseph Ratzinger písal dejiny. Ako „zele-náč“ koncilu, ako obnoviteľ teológie, ako prefekt, ktorý po boku Ka-rola Wojtyły udržiaval kurz loďky Cirkvi v čase búrok. A ešte raz ako vôbec prvý úradujúci pápež, ktorý odstúpil zo svojho úradu z dôvo-du veku. Nikdy predtým nejestvoval *papa emeritus*. Nikdy predtým nezmenil jediný človek zo dňa na deň pápežský úrad tak ako tento.

Keď ide o pochopenie a zaradenie Benedikta XVI., svet je hlboko rozdelený. Považujú ho za najmúdrejšieho mysliteľa našich čias, no zároveň zostáva provokatérom. Nepohodlný človek, ktorý svojich protivníkov vytáča do nepričtetnosti. Len čo príde reč na Ratzinge-ra, poznamenáva francúzsky filozof Bernard-Henri Lévy, ovládnu „každú diskusiu predsudky, faloš a dokonca totálne dezinformácie“. Rakúska mediálna expertka Friederike Glavanovicsová v istom ve-deckom výskume analyzovala, že čo sa týka postoja k Ratzingerovi, mnohí novinári majú až nápadnú tendenciu nasilu zasadzovať ne-gatívne správy ešte aj do negatívneho kontextu. Vytvára sa tak imidž, „ktorý nezodpovedá skutočnosti, ale schodnosti“, fiktívnemu obrazu, ktorý by mal slúžiť istému účelu.

Kto je tento muž skutočne? Aké je jeho posolstvo? Jestvovala vlast-ne „trauma z roku 1968“, ktorá progresívneho teológa premenila na spiatočnícku brzdu? Bol „pancierovým kardinálom“, za akého ho vy-dávali? Ututľával škandály zneužívania a mlčal? Bol jeho pontifikát výslovným zlyhaním, ako to neúnavne tvrdia jeho protivníci? Dielo *Benedikt XVI. Život kráča po stopách pôvodu, osobnosti, dramatických zvrátov v živote pápeža a napokon rekonštrukciou zlomových uda-lostí, ako boli aféry Williamson a Vatileaks, prichádza k prekvapivým výsledkom. Za chyby, ktoré nemožno vylúčiť ani pri svedomitom ove-rovaní, prosím o prepáčenie. Verím, že budete mať pochopenie pre neplánovaný rozsah tohto diela, za ktorý môže materiál a význam protagonistu. Eventuálne odporúčam veľkorysé prelistovanie. Dôle-žité bolo uchovať si kritický odstup – a predsa s istou nezaujatosťou dospieť k uvažovaniu, bez ktorého nie je možné skutočné pochopenie.*

Nijaká kniha nemôže vzniknúť bez pomoci iných a už vôbec nie biografía o človeku, ktorý prežil storočie siahajúce od konca

Weimarskej republiky až do digitálnej éry. Moja vďaka patrí stovke pamätníkov, ktorí boli ochotní poskytnúť rozhovor. Okrem toho všetkým kolegom a priateľom, ktorí túto prácu sprevádzali svojimi radami i pomocou a v neposlednom rade modlitbou. Veľkú zásluhu má pápežov brat Georg Ratzinger za detaily z rodinnej histórie a teológ Manuel Schlögl, ktorý si vzal na starosť rozhovory so svedkami doby a bol ochotný prečítať si rukopis. Tanja Pilgerová bravúrne vyexcerpovala hromady kníh a iných materiálov. Martine Wendlovej a svojmu synovi Jakobovi ďakujem za prepisy nahrávok. Môj redaktor, „orlie oko“ Johannes Lankes bol dôsledným korektorom a preukázal nielen svoje odborné vedomosti o katolicizme, ale aj morálnu podporu. Jürgen Bolz, redaktor vo vydavateľstve, mal celé roky pod dohľadom moje knihy a s rozvážnosťou režíroval aj toto dielo. Bývalý riaditeľ vydavateľstva Droemer Hans-Peter Übleis dal podnet na knihu, Margit Ketterleová pri nej napriek rozličným prerušeniam verne vytrvala, Kerstin Schusterová sa postarala o to, že môže vyjsť vo svetových jazykoch. Svojej manželke a rodine ďakujem za upokojujúcu podporu, ktorá sa prejavila práve v tých chvíľach, v ktorých si autor nad množstvom látky a vlastnou neschopnosťou takmer zúfal.

Arcibiskupovi Georgovi Gänsweinovi vďačím za to, že projekt od začiatku podporoval a s pôsobivou úprimnosťou vysvetľoval súvislosti. Moja osobitná vďaka nepatrí nikomu inému ako pápežovi Benediktovi. S anjelskou trpezlivosťou mi po celé roky odpovedal aj na tie najšcestnejšie otázky. S istotou bol jediným úradujúcim pápežom, ktorý nechával dokonca odkazy na telefónnom záznamníku, ako to robil pre mojich synov. V pamäti mám obzvlášť leto 2012. Pontifika som navštívil v Castel Gandolfe. Pápež bol v otrasnom stave. Zdal sa mi nielen unavený, ale istým nezvyčajným spôsobom zrútený. Až spätne mi bolo jasné, že v tých týždňoch zápasil s rozhodnutím, ktoré malo navždy zmeniť pápežský úrad.

Ako pápež na historickom medzníku je Benedikt XVI. tak koncom niečoho starého, ako aj začiatkom čohosi nového, staviteľom mostov medzi svetmi. Ukázal, že náboženstvo a rozum nie sú protikladmi. Že práve rozum je garantom toho, aby bolo náboženstvo uchránené pred sklznutím do pomýlených fantázií a fanatizmu. Očaril svojou noblesou, prenikavým intelektom, poctivosťou analýzy i hĺbkou

a krásou svojich slov. Každý pri ňom vedel, že to, čo hlása, môže byť azda nepohodlné, ale spoľahlivé, čo sa týka evanjeliovej náuky, kontinuity s cirkevnými otcami a reforiem Druhého vatikánskeho koncilu, spojené s radou, aby sme sa nepiplali iba na povrchu, ale dopriali si hlbší pohľad do podstaty vecí, na to, čo je skutočné v živote i viere.

Nemožno predstaviť všetky jeho postoje, ale Josepha Ratzingera môžeme nepochybne nazvať nielen významným vedcom, pravdepodobne najväčším teológom, aký kedy sedel na Petrovom stolci, ale aj duchovným majstrom, ktorý presvedčil priamočiarosťou a autenticitou. Jeho smerovanie nestratilo nič na aktuálnosti, práve naopak. „Veľký pápež,“ tak si ho cení jeho nástupca, „veľký čo do sily a prenikavej schopnosti jeho inteligencie; veľký vo svojom dôležitom prínose pre teológiu; veľký, čo sa týka jeho lásky k Cirkvi a ľuďom.“ A napokon „veľký vo svojich čnostiach a viere“.

V Mníchove 11. februára 2020

Peter Seewald

*„Mojím základným impulzom bolo,
aby som spod skostnatej škrupiny oslobodil
pravé jadro viery a dal tomuto jadru silu a dynamiku.
Tento impulz je konštantou môjho života.“*

Joseph Ratzinger

Päťročný Joseph pripravený do školy, Aschau, koniec roka 1932. Snímka: ČTK/DPA

Časť I

DETSTVO

KAPITOLA 1

Biela sobota

Zopár postáv, ktoré sa mihli vonku, si vyhrnulo goliere na kabátoch. Vzduch bol chladný a vlhký. Nad sporo osvetlenými ulicami ležala ľahká hmla, ale hore na sivom nočnom nebi medzi strechami domov zažiarila osamelá hviezda.

Bol Veľký piatok 15. apríla 1927. V Kostole sv. Osvalda prebiehali posledné prípravy na Veľkú noc. Podľa oficiálneho poriadku platného pred reformou Pia XII. sa liturgia Veľkej noci slávila na Bielu sobotu dopoludnia. Ježiš je mŕtvy. Bol ukrižovaný, zomrel a bol pochovaný. Zostúpil „do pekiel“, ako sa to píše v gréckom texte *Apoštolského vyznania viery*, do podsvetia, do tej opustenosti Bohom, ktorá už rozšírila svoj okruh aj na horný svet.

Pri svojich služobných pochôdzkach strážil žandár Joseph Ratzinger západnú časť oblasti; s parnou pílou rodiny Brühlovcov, sódo-kárňou a opatrovňou detí, ktorú viedli rehoľné sestry. Považovali ho za úprimného, usilovného, až do špiku kostí poctivého človeka. Na bokoch nakrátko ostrihané vlasy, „nemecký strih“. Dôstojnosť a slušnosť patrili k jeho vlastnostiam, vyváženosť bola jeho cieľom. Nikde

priveľa, nikde primálo. Výška 1,65 metra nebola práve predpisová, zato bol vystretý ako svieca. Pokrytectvo, márnivosť a oportunistus sa mu priečili. To zároveň znamenalo nabrať odvalu obhajovať pravdu. Otec síce absolvoval iba základnú školu, hovoril neskôr Benedikt XVI., „ale bol to rozumný človek. Myslel inak, ako sa vtedy malo, a to s takou suverénnosťou, ktorá presviedčala“.¹

Už dva roky teda iba strážil oblasť. Medzitým ako staničný veliteľ a šéf jedného kolegu, ktorého volali „mokry Sepp“. Centrum obce tvorili kostol, hostinec, radnica. Bol tam dokonca aj obchod. Vo výklade bolo náradie, dámske zástery a hračky, medzi ktorými mal ešte určitú rolu zohrávať malý macko. To, že sa ako žandár nespoľčoval s každým, bolo samozrejmé. V nedeľu spieval v chrámovom zbere. Doma hrával vášnivo na citare, dedičstve po svojej českej matke. Na druhej strane mal sklony k výbušnosti.

Svedectvo krajiniského žandárskeho riaditeľstva z 29. októbra 1929 potvrdzovalo: „V službe usilovný, spoľahlivý, užitočný, dostatočne schopný.“ Ale aj: „mierne podráždený“. Predsa len bol podľa poznámky vedenia „nateraz bez sťažností“.² Miestne noviny dosvedčovali, že policajný šéf „si za pomerne krátky čas pôsobenia svojim zmyslom pre spravodlivosť, ako aj ústretovosťou a priateľským prístupom získal úctu obyvateľov Marktla“.³

Vietor zosilnel, nosy na tvári omrzali. Zdalo sa, že zima sa z posledných síl usilovala vzoprieť nastávajúcej jari, ale ticho Veľkého týždňa darovalo miestu niečo ako pokoj po prehratej bitke. Pred desiatimi dňami oslávil svoje 50. narodeniny. Nebol medzičasom skôr starým otcom ako otcom? A Maria, jeho žena? V 43 rokoch nebola práve tou, koho by sa dalo nazvať mladou matkou. Niektorí naokolo si robili posmešky, „že má taká stará žena ešte dieťa“. Ležala hore na prvom poschodí ich bytu v budove polície a v bolestiach čakala na tretie dieťa.

Rok 1927 bol nepokojný. Skok od cisárstva k demokracii, od monarchistického autoritatívneho štátu k spolurozhodovaniu a emancipácii Nemecko zmenil. Ženy smeli voliť, robotníci získali práva. Spoločenské zmeny vyprovokovali nielen nový životný pocit, ale vyžadovali si aj nové modely života. „Sme v zvláštnej situácii,“ povedal vtedy 20-ročný Klaus Mann, „že ustavične považujeme všetko za možné.“

Niečo viselo vo vzduchu. Vypuknutie niečoho nového, vlny zmien, ktoré mohli kultúrne toky viesť iným smerom. V metropolách sa rozvíjala moderná masová kultúra okolo filmu, módných magazínov a športových podujatí. Divadlo sa už nechcelo iba inscenovať, ale interpretovať. Architekti a dizajnéri rozvíjali novú formu jazyka. Mies van der Rohe sa stával známym svojimi neobyčajnými stavbami. Freudova psychoanalýza sľubovala ďalekosiahle poznatky o duši človeka a zmene vzťahu k sexualite.

Predovšetkým Berlín na niekoľko rokov prepadol kultúrnemu opojeniu, ktoré sa pokúšalo prekročiť každé tabu cisárskych čias. Nespútané hlavné mesto chcelo dať pocítiť svetu, že žije tak intenzívne a bláznivo ako Londýn, Paríž a New York dokopy. Tridsať divadelných scén sa každý večer usilovalo získať priazeň publika. V paláci zábavy Dom vlasti na Postupimskom námestí sa každý večer zabávalo až do osemtisíc hýrivcov. Otvorených bolo vyše sto kabaretov, nočných klubov, malých scén, revue, stretnutí homosexuálov a lesbičiek.

Jedna z najslávnejších umelkýň doby bola Anita Berberová, ktorá na berlínskom bulvári Kurfürstendamm vystupovala z auta v sobolom kožuchu a s monoklom, červenými vlasmi, krikľavo nalíčená. Známa bola expresívnymi nahými vystúpeniami ako „tancami neresti, hrôzy a extázy“. Francúzsky spisovateľ Jean Cassou bol unesený. Písal, že Berlín je „najmladšie, systematicky najbláznivejšie, najnevinnejšie perverzné miesto na svete“.⁴

Z literárneho pohľadu sa rok narodenia neskoršieho pápeža s tvorivým zmýšľaním ukázal v svetovom meradle ako mimoriadne nabitý. Máme tu *Stepného vlka* Hermanna Hesseho, ktorý rozvíril hladinu, *Ameriku* Franza Kafku a posledný diel *Hľadania strateného času* Marcela Prousta. Ernest Hemingway uverejnil v roku 1927 *Mužov bez žien*, Arthur Schnitzler *Hru v rannom brieždení* a Carl Zuckmayer zbojnícku hru *Schinderhannes*. A mladý Bert Brecht, tvorca *Žobráckej opery* so svetoznáμου jarmočnou piesňou pouličného speváka Mackieho Messera, publikoval básnickú zbierku *Domáca postila*. Vo filozofii to bol nemecký učenec Martin Heidegger, kto vraj svojím dielom *Bytie a čas* založil existenciálnu filozofiu, hľadajúcu formulu na tajomstvo sveta. Protikladom bol Cecil B. DeMille, spoluzakladateľ filmovej

metropoly Hollywood. V roku 1927 nakrútil prvý trhák o Ježišovi v dejinách filmu. Jeho názov bol *Kráľ kráľov*.⁵

Nezdá sa, že bol zrazu celý svet v procese zmien? Sovietsky zväz začal s kolektivizáciou poľnohospodárstva (ktorej mali padnúť za obeť štyri milióny ľudí v dôsledku nastávajúceho hladomoru). V októbri mal Mustafa Kemal Paša, ktorý sa neskôr nazval Mustafa Kemal Atatürk, predniesť v Agore (dnes Ankara) pred poslancami a zástupcami republikánskej strany svoju programovú reč *Nové Turecko*. V Taliansku menil Benito Mussolini, *duce*, fašizmus na spoločensky prijateľný. V Nemecku poznačila celospoločenskú klímu narastajúca inflácia, obrovská nezamestnanosť a spory nespočetných politických strán. Spolu 19 kabinetov Weimarskej republiky vydržalo zakaždým v priemere osem mesiacov. Na druhej strane však zostala túžba po novom človeku, nádej na lepšiu budúcnosť, očakávanie historického prelomu.

A niekde na okraji si už dlhšie mädlil ruky najväčší zvodca v predtuche, že čoskoro príde jeho čas. Istý Adolf Hitler založil vo februári 1925 opäť stranu, ktorá po zákaze v roku 1923 zdanlivo skrachovala, Národnosocialistickú nemeckú robotnícku stranu NSDAP. Po pochode do Feldherrnhalle v Mníchove v roku 1923 napokon unikol piatim rokom väzenia. Winifred Wagnerová, nevesta Richarda Wagnera, poslala do väzenia vlnené deky, zvrchník, „krmivo“ a knihy. Helene Bechsteinová, manželka výrobcu pián Edwina Bechsteina, mu poslala gramofón s pochodmi.⁶ V roku 1927 bol *Mein Kampf*, Hitlerov chaotický ideologicko-politický a antisemitský nenávisťný spis, vyhlásený za oficiálny program hnutia. V tom čase malo 27-tisíc členov. Za tri roky narástlo na 400-tisíc protagonistov.

Marktl nad Innom bol dvanástou stanicou nie práve prudko rastúcej Ratzingerovej kariéry. Z politického hľadiska patrila tento kraj so 600 obyvateľmi do Horného Bavorska, duchovne k dolnorakúskemu Biskupstvu Pasov. Celkom blízko v dedine Pildenu, vzdalenej 20 kilometrov, prišiel na svet pápež Damaz II.⁷ Ako biskup Poppo z Brixenu vtiahol 16. júla 1048 s toskánskou armádou do Ríma. Hneď na druhý deň zvrhol z trónu úradujúceho pápeža Benedikta IX. Jeho pontifikát trval však iba 24 dní, potom zomrel na maláriu. Ako

predpokladajú niektorí historici, je však možné, že po vypití ampuly s jedom.

Ratzingerove miesta pôsobenia boli roztrúsené po celom Bavorsku. V stanici číslo jedenásť v Pleiskirchene pri Altöttingu prišla na svet 7. decembra 1921 dcéra Maria, druhým menom Theogona, požehnaná Bohom (podľa reholného mena jej tety). Pätnásteho januára 1924 nasledoval Georg, nazvaný podľa matkinho obľúbeného brata, ktorý vycestoval do Ameriky. V čom to tkvelo, že Ratzinger nikde nebol skutočne doma? V jeho tvrdej palici? Lebo prácu, ktorú tak svedomito vykonával, v podstate nemal rád? Keby bolo možné niečo také ako znovuzrodenie, prezradil istému susedovi, určite by sa nestal žandárom, ale farmárom.

Ratzinger študoval duchovnú a politickú literatúru a s viržinkou v ústach sedel celé hodiny nad novinami. Jeho politický idol bol rakúsky spolkový kancelár Ignaz Seipel z kresťanskej sociálnej strany, prelát a teológ, od ktorého mal v knižnici viaceré knihy. Seipel bol diskutabilný, ale samotné sociálnodemokratické *Robotnícke noviny* ho vychvalovali ako „jediného štátnika európskeho formátu, ktorého splodili konzervatívne strany“.

Skutočnou láskou jeho života, jeho celoživotnou vášňou, bolo, pravdaže, náboženstvo, kresťanská katolícka viera. Už ako žiak na základnej škole bol mimoriadne zapálený, inšpirovaný angažovaným kaplánom. Iný učiteľ odhalil hudobné nadanie dieťaťa a priviedol ho do detského zboru. Podobne ako jeho náboženský vzor, láskavého vrátnika v kláštore brata Konráda z Parzhamu, hnala aj jeho ako mladého muža túžba vstúpiť do duchovnej služby. Jeho prijatie do kapucínskeho kláštora Panny Márie Pomocnice v Pasove však zamietli, pretože nemohol predložiť súhlas rodičov. „Jeho základná tematika bola náboženská,“ potvrdil jeho syn, a spočívala „vo veľmi hlbokej, intenzívnej a mužskej zbožnosti“.⁸

Policajt Ratzinger skončil svoju službu. Treskúca zima poľavila a v ľahkom vetre začal padať sneh. Od Zeleného štvrtka bolo vo všetkých domoch v Marktli prítomné umučenie Krista. Po slávení Poslednej večere utíchli zvony. Hodinu za hodinou nasledovalo *Triduum sacrum*, obdobie troch svätých dní od Zeleného štvrtka po Bielu sobotu, až

po vyvrcholenie. Na Veľký piatok prišli obyvatelia z okolitých dedín, aby sa s kňazom pomodlili 14 zastavení krížovej cesty. Alkohol a mäso boli tabu. Veľký piatok je v Katolíckej cirkvi najprísnejší deň pôstu. Dovolené je iba raz za deň sa dosýta najesť. O 15. hodine, hodine smrti, sa veriaci zišli, aby si pripomenuli utrpenie a smrť Ježiša Krista. V kútiku Božieho domu bol postavený hrob z Golgoty, pred ktorým si ľudia nábožne kľakali.

V kostole sv. Osvalda mal čoskoro mladučký kaplán Joseph Stangl začať s poslednými prípravami na Vzkriesenie. V budove polície na trhovisku sa na prvom poschodí ešte stále svietilo. Medzičasom prišla babica Emilie Wallingerová. Dieťa si dávalo načas – neprišlo ani o minútu skôr, ako malo.

V noci z Veľkého piatka na Bielu sobotu o 4.15 uzrel svetlo sveta zdravý a životaschopný najmladší potomok žandára Josepha Aloisia Ratzingera. Matka bola príliš slabá, aby vstala, ale otec neváhal dlho. Trochu nemotorne niesol dieťa do Božieho domu. Liturgia sa už začala, všetky okná v kostole boli zakryté čiernymi závesmi, pochmúrny priestor len sporo osvetľovali sviece. Čoskoro zaznelo do ticha temnoty zvolanie. Najskôr tlmene, potom čoraz hlasnejšie: „*Lumen Christi*“, Kristus, Svetlo sveta. Omamný obrad sa začal. Zvony sa rozozvučali tak mohutne, akoby po dňoch ticha nabrali nový dych. Organ začal hrať *Glória*. „Kristus vstal z mŕtvych,“ zaintonoval kňaz. A v jedinom okamihu padli všetky závesy – prúd svetla, ktoré doslova oslepovalo dav, si prerážal cestu.

Keď žandár kládol svoje dieťa do náručia rehoľnej sestry Adelmy Rohrhirschovej, bolo 8.30, presne 4 hodiny a 15 minút po narodení. Zastupovala jeho sestru Annu, skutočnú krstnú matku, ktorá už nestihla prísť. Zatiaľ čo kňaz vyslovoval slová požehnaní a zároveň lial na krstenca požehnanú, tú najčerstvejšiu svätú vodu, dieťa sa doslova telom i dušou ponáralo do veľkonočného tajomstva. Bol to azda najšťastnejší okamih v otcovom živote. Jeho syn bol zdravý. Volá sa Joseph ako on. A aj ako jeho otec. „Boh pridá“ je hebrejský význam mena. Vo vysokom veku sa Pánovi zapáčilo darovať mu ešte chlapca a bolo nemožné nevidieť vo všetkých okolnostiach a znameniach tejto udalosti zároveň osobitné požehnanie, pravdepodobne prislúbenie, ktoré spočívalo na tomto dieťati.

Pokiaľ išlo o osobné veci, zostával neskorší kardinál vždy zdržanlivý. Okolnosti svojho narodenia však sám považoval za znak zvláštneho svetla. Byť „prvý z novej veľkonočnej vody“ sa už aj v rodine „vždy vnímalo ako istý druh privilégia, v ktorom spočíva osobitná nádej i zvláštne poslanie, ktoré sa v priebehu času musí odhaliť“.⁹ Jeho rodičia pokladali túto konšteláciu „za veľmi dôležitú a od začiatku mi to aj hovorili“, vysvetlil v našom rozhovore. Toto „vedomie“ ho celý čas „sprevádzalo“ a „čoraz silnejšie do mňa prenikalo“. Vnímал ho ako „oslovenie“ a usiloval sa „čoraz hlbšie ho pochopiť“. Jeho texty o situácii Kristovej Bielej soboty neboli preto „ničím vymysleným, ale ničím prepojeným s mojou podstatou, začiatkom mojej existencie, do ktorej som sa nielen vžíval, ale som ju aj prežíval“.¹⁰

Vo výpovedi Bielej soboty leží pritom niečo „zo situácie ľudských dejín vôbec, zo situácie nášho storočia“, doplnil – ale aj „môjho života“. Bola tu „na jednej strane temnota, neistota, otázky, ohrozenia, hrozby, ale aj istota, že jestvuje svetlo, že sa oplatí žiť a kráčať ďalej“. V tomto chápaní sa deň, „nad ktorým potom stojí Kristus – tajomne skrytý a zároveň prítomný –, stal programom môjho života“.

Pre obyvateľov Marktla zostal rok 1927 v pamäti, pravdaže, z celkom iného dôvodu. Po dlhotrvajúcej stavbe konečne dokončili most ponad rieku Inn. Požehnali ho v slávnostnom sprievode. Vpredu kráčali miništranti s krížom, farár a všade bolo veľa kadidla. Na záver nasledovala ceremónia s jedlom a pitím, pivom a dychovkou. Komandant Ratzinger bol na mieste a dával pozor, či je všetko v poriadku. To, že dieťa, ktoré jeho Maria priviedla v tom roku na svet, by sa vlastne malo stať „staviteľom mostov“ – *pontifikom*, ako sa to povie po latinsky –, nemohol tušiť.

KAPITOLA 2

Prekážka

Nebola to jeho vina, že sa s Mariou brali tak neskoro. Až po povýšení na strážmajstra s mesačným platom 150 mariek sa Ratzinger odvážil plánovať založenie rodiny. A hoci na prvý pohľad mohli pôsobiť veľmi rozdielne, podobnosti boli neprehliadnuteľné.

Obaja boli inteligentní, pracovití a dobre vyzerali. Obaja pochádzali z vážených a mnohohodných rodín. Obaja veľmi skoro stratili

otca (Maria ako 28-ročná, Joseph ako 26-ročný). Obaja boli hlboko katolícky založení. No predovšetkým obidvaja boli ešte slobodní. Vo veľkej miere aj preto, lebo pekársky majster Schwarzmeier, vdovec z Mníchova s dvomi deťmi, s ktorými sa raz Maria zoznámila, sa rozhodol pre jej sestru Sabine. Bola o deväť mesiacov mladšia.

Na začiatku Mariinho ľúbostného vzťahu stál týždenník *Altöttinger list Našej milej Panej*, ktorý v tomto regióne dostávala takmer každá katolícka rodina. Vo vydaní z 11. júla 1920 Maria čítala nasledujúci text: „Stred. štátny úradník, slob., kat., 43 r., bezchybná minulosť, z vidieka, si hľadá dobré kat. čist. dievča, ktoré vie dobre variť a ovláda všetky dom. prác., je zručné aj v šití, vlastní nábytok, sob. možný čosk.“ Inzerent, ktorý chcel zjavne prostredníctvom čo najväčšieho počtu skratiek ušetriť čo najviac peňazí, očakával „ponuky, ak je to mož. s obr.“.¹ Inzerát nebol prvým pokusom žandára o nájdenie nevesty. Štyri mesiace predtým hľadal s podobným textom ženu „s venom a malým majetkom“, teraz formuláciu upravil na „majetok vítaný, ale nie je podmienkou“. Pravda, medzičasom ho povýšili, čo z predchádzajúceho „nižšieho štátneho úradníka“ spravilo atraktívneho „stredného štátneho úradníka“.

Po dcére bol otec neskoršieho pápeža prvorodený syn sedliackej rodiny s deviatimi deťmi. Narodil sa 6. marca 1877 v Rickeringu v Dolnom Bavorsku v osade so šiestimi domami a asi 40 obyvateľmi. Po skončení školy musel ísť do služby ako sluha na cudzích gazdovstvách. Ako 20-ročný išiel na vojnu. Dvojročnú vojenskú službu vykonával od 14. októbra 1897 v kráľovskom bavorskom 16. pešom pluku v Pasove, dvetisícročnom rímskom meste na Dunaji. Stal sa slobodníkom a dokonca ho povýšili na poddôstojníka. Energický fešný mládenec s modernými fúzmi, vyznamenaný zlatou šnúrou na uniforme za vynikajúcu presnosť v strelbe.

Po prepustení z aktívnej služby 19. septembra 1899 zostal ešte ďalšie tri roky v armáde. Jeho otec medzitým zostarol a ochorel a na gazdovstve v Rickeringu, ktorého dedičstvo mu vlastne prislúchalo, sa zariadila nielen staršia sestra, ale aj brat Anton. Ako poddôstojník v zálohe prešiel 22. augusta 1902 do kráľovského bavorského žandárskeho zboru. Keď v apríli 1919 v Mníchove vyhlásila revolučná robotnícka rada okolo anarchistických literátov Ericha Mühsama a Ernsta

Poznámky

Časť I

DETSTVO

Kapitola 1

Biela sobota

- 1 Joseph Ratzinger, Peter Seewald, *Salz der Erde*, Stuttgart 1996. V slovenčine *Soľ zeme*, Trnava 1997.
- 2 Osobný spis Ratzinger I v hlavnom archíve v Mníchove, in: Johann Nußbaum, „*Ich werde mal Kardinal!*“ *Wurzeln, Kindheit und Jugend von Papst Benedikt XVI.*, Rimsting 2010.
- 3 Johann Nußbaum, „*Ich werde mal Kardinal!*“ *Wurzeln, Kindheit und Jugend von Papst Benedikt XVI.*, Rimsting 2010
- 4 *Der Spiegel Geschichte, Die Weimarer Republik. Deutschlands erste Demokratie*, Hamburg 2014.
- 5 Werner Stein, *Der große Kulturfahrplan*, München 1979.
- 6 *Der Spiegel Geschichte, Die Weimarer Republik. Deutschlands erste Demokratie*, Hamburg 2014.
- 7 Benno Hubensteiner, *Bayerische Geschichte*, München 1992.
- 8 Rozhovor s autorom.
- 9 Joseph Ratzinger, rozhovor v Bavorskom rozhlase, 18. 12. 1998.
- 10 Rozhovor s autorom.

Kapitola 2

Prekážka

- 1 Johann Nußbaum, „*Ich werde mal Kardinal!*“ *Wurzeln, Kindheit und Jugend von Papst Benedikt XVI.*, Rimsting 2010.
- 2 Rozhovor autora s Georgom Ratzingerom.
- 3 Markt am Inn (ed.), *Geburtshaus Papst Benedikts XVI. – Markt am Inn*, Markt am Inn, 2009.
- 4 Archív autora.
- 5 Nußbaum.
- 6 *Der Spiegel Geschichte, Die Weimarer Republik. Deutschlands erste Demokratie*, Hamburg 2014.
- 7 Tamže.
- 8 Nußbaum.
- 9 Genealógia v archíve autora.
- 10 Rozhovor s autorom.

Kapitola 3

Krajina snov

- 1 Joseph Ratzinger, kázeň v Marktli, nedela Zoslania Ducha Svätého, 19. mája 1986.
- 2 Joseph Ratzinger, *Meditationen zur Karwoche*, Freising 1969.
- 3 Lion Feuchtwanger, *Úspech*. Tri roky histórie jednej provincie, Berlín 1930.
- 4 Bartholomäus Holzhauser, *Lebensgeschichte und Gesichte, nebst dessen Erklärung der Offenbarung des heiligen Johannes*, Berlin 2011.
- 5 Rozhovor s Martinom Lohmanom v Bavorskej televízii, 18. 12. 1998.
- 6 *Der Spiegel Geschichte, Die Weimarer Republik. Deutschlands erste Demokratie*, Hamburg 2014.
- 7 Adolf Hitler, *Mein Kampf*, München 1938.
- 8 *Der Spiegel Geschichte*.
- 9 Herbert W. Wurster, *Das Bistum Passau und seine Geschichte*, Straßburg 2010.
- 10 Rozhovor s autorom.
- 11 Tamže.
- 12 Georg Ratzinger, rozhovor s autorom.
- 13 *Der Gerade Weg*, 31. 7. 1932.

Menný register

- Abed, Antoine, 379
 Adam, August, 209, 789
 Adam, Karl, 209
 Adelman z Lüttichu, 230
 Adenauer, Konrad, 136, 142, 157,
 203, 204, 222, 223, 260, 289
 Adorf, Mario, 754
 Adorno, Theodor W., 444, 806
 Adoukonou, Barthélemy, 491,
 492
 Agamben, Giorgio, 995
 Aĝca, Ali, 572, 573, 664
 Aicher, Otl, 115
 Ajakaye, Felix, 728
 Akgünová, Lale, 778
 Alacoque, Margareta Maria, 745
 Alberigo, Giuseppe, 482
 Albert Velký, 214, 485
 Alemanno, Gianni, 863, 961
 Alexander Velký, 662
 Alexander III., pápež (Roland
 Bandinelli), 695
 Alexander VI., pápež, 693
 Alfejev, Hilarion, 873, 874
 Alfrink, Bernard Jan, 340, 378,
 383, 384
 Allen, John, 469, 470
 Allende, Salvador, 610
 Allert, Tilmann, 160
 Alt, Karl, 117
 Altinger, Hans, 92, 93
 Aly, Götz, 467
 Alžbeta II., kráľovná, 289, 881
 Amato, Angelo, 941
 Ambróz z Milána, 194, 229, 230
 Ametsbichlerová, Barbara, 48, 63
 Andersen, Friedrich, 51
 Andersen, Karl, 168
 Anderson, Rudolf, 381
 Andreotti, Giulio, 418
 Angela z Foligna, 887
 Angermair, Rupert, 165
 Angulanza, Roman, 313, 407, 408
 Annan, Kofi, 689, 728
 Anouilh, Jean, 155, 165
 Ansaldo, Marco, 923
 Anthoferová, Elisabeth, 490
 Aoyamová, Mitsuko, 286
 Arborelius, Anders, 820
 Ariansová, Ingeborg, 760
 Arias, Juan, 597, 598, 603
 Arinze, Francis, 697, 833
 Aristoteles, 166, 211, 310, 655
 Arndt, Ernst Moritz, 85
 Arns, Paulo Evaristo, 548, 615
 Athanasios, biskup, 879
 Auer, Alfons, 319
 Auer, Johann Baptist, 152, 153,
 308, 309, 314, 319, 481, 489,
 523, 531
 Auer, Maxl, 32
 Augstein, Rudolf, 649, 650, 661
 Augustín z Hippa, 31, 115, 166,
 190 – 200, 210, 211, 227 – 234,
 238 – 245, 262 – 271, 277
 Aymans, Winfried, 748

- Baader, Andreas, 463
 Baader, Franz von, 491
 Bach, Johann Sebastian, 705, 810
 Bacheletová, Michelle, 809
 Bachmann, Josef, 462
 Bachsteinová, Andrea, 916
 Bacht, Heinrich, 395
 Badde, Paul, 697, 821, 923
 Bafile, Corrado, 309, 310, 351
 Bald, Karl Heinz, 568
 Balduin z Canterbury, 230
 Balthasar, Hans Urs von, 175,
 231, 232, 264, 319, 342, 356,
 396, 397, 446, 449, 457, 461,
 480, 491, 493, 497, 500, 514 –
 516, 530, 563, 651
 Bandinelli, Roland, 695
 Bardakoğlu, Ali, 774
 Barenboim, Daniel, 945
 Barroso, José Manuel, 728
 Bartels, Adolf, 51
 Barth, Karl, 53, 54, 212, 396, 397,
 449
 Bartolomej I., patriarcha
 Konštantínopolu, 783, 849,
 948
 Batanian, Ignace Pierre XVI.,
 428
 Baziak, Eugeniusz, 301
 Bazil Velký, 502
 Bea, Augustin, 338, 353, 384, 385
 Beatrix Burgundská, 143
 Becciu, Giovanni Angelo, 914,
 948
 Bechstein, Edwin, 18
 Bechsteinová, Helene, 18
 Bechtelerová, Barbara, 252
 Beck, Józef, 96
 Beck, Kurt, 825
 Beck, Volker, 866
 Beckenbauer, Franz, 754
 Becker, Gerold, 861
 Becker, Winfried, 53
 Beethoven, Ludwig van, 49, 101,
 302, 607, 945, 972
 Beavor, Antony, 95, 98
 Benedikt IX., pápež, 18
 Benedikt XV., pápež (Giacomo
 Paolo Battista della Chiesa),
 335, 711, 745, 825
 Benedikt z Nursie, 745, 746, 909
 Benelli, Giovanni, 530, 541, 708
 Bengsch, Alfred, 548
 Benson, Robert Hugh, 150, 508
 Benz, Wolfgang, 188
 Berberová, Anita, 17
 Bergengruen, Werner, 112
 Berger, Rupert, 85, 134, 150 –
 153, 176, 212, 217, 220, 221,
 228, 241, 246, 249, 267, 268,
 280, 284
 Bergerová, Ursula, 406
 Bergoglio, Jorge Mario (pápež
 František), 150, 547, 698, 707
 – 711, 766, 925, 948, 957, 975,
 977 – 981
 Bergson, Henri, 152
 Bernanos, Georges, 115, 149, 177,
 178, 190, 218
 Bernhard z Clairvaux, 230, 943
 Bernini, Gian Lorenzo, 325, 701
 Bernstein, Carl, 553

Peter Seewald
BENEDIKT XVI.
ŽIVOT

Z nemeckého originálu *Benedikt XVI. Ein Leben*, Droemer Verlag,
München, 2020, preložila Martina Grochálová
Lektoroval Ivan Šulík

Vydal Spolok svätého Vojtecha – Vojtech, spol. s r. o.,
Trnava 2023, ako svoju 4 321. publikáciu
Edícia *Profily*, 29. zväzok
Zodpovedná redaktorka Katarína Kročková
Jazyková úprava Monika Šimoničová, Lenka Bebjaková
Grafická koncepcia Pergamen
Technický redaktor Peter Valach
Snímka na obálke ČTK/AFP/Filippo Monteforte
Snímka na titulnom liste ČTK
Tlač Finidr, Český Těšín
Prvé vydanie

www.ssv.sk, eVojtech.sk
objednávky: 033/590 77 18
objednavky@ssv.sk

Členská zľava 15 % platí v obchodnej sieti SSV.

ISBN 978-80-8161-469-9